

Wyrok z dnia 6 października 2004 r.

I PK 694/03

Pracownikowi samorządowemu nie przysługuje odprawa emerytalna, jeżeli wiek emerytalny osiągnął po rozwiązaniu stosunku pracy, choćby w czasie pobierania zasiłku chorobowego.

Przewodniczący SSN Józef Iwulski (sprawozdawca), Sędziowie SN: Jadwiga Skibińska-Adamowicz, Herbert Szurgacz.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 6 października 2004 r. sprawy z powództwa Antoniego P. przeciwko Urzędowi Gminy w P. o odprawę emerytalną, na skutek kasacji strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 24 września 2003 r. [...]

z m i e n i ł zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddalił apelację powoda od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi z dnia 26 czerwca 2003 r. [...], nie obciążając powoda kosztami postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e n i e

Powód Antoni P. domagał się zasądzenia od pozwanego Urzędu Gminy w P. kwoty 35.190 zł tytułem odprawy emerytalnej. Wyrokiem z dnia 26 czerwca 2003 r., [...] Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi oddalił powództwo. Sąd Okręgowy ustalił, że powód był zatrudniony od dnia 30 czerwca 1999 r. do dnia 19 listopada 2002 r. na podstawie stosunku pracy z wyboru na stanowisku wójta gminy. W dniu 10 listopada 2002 r. w wyniku wyborów bezpośrednich wyłoniony został nowy wójt gminy, który formalnie objął swe obowiązki w dniu 19 listopada 2002 r. z chwilą złożenia ślubowania. Od dnia wyborów do dnia ślubowania nowego wójta, powód pełnił nadal funkcję wójta. W okresie od dnia 18 listopada 2002 r. do dnia 5 marca 2003 r. powód z powodu choroby był nieprzerwanie niezdolny do pracy. Po ustaniu stosunku pracy, pobierał zasiłek chorobowy. W dniu 5 marca 2003 r. powód ukończył 65 lat. Decyzją z dnia 4 marca 2003 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych -

Oddział w Ł. przyznał powodowi prawo do emerytury od dnia 5 marca 2003 r., tj. od daty zaprzestania pobierania zasiłku chorobowego. Powód posiada 39-letni staż pracy, przy czym 36 lat przepracował w administracji państwowej i samorządowej. Nie otrzymał dotychczas odprawy rentowej ani emerytalnej. Jego średnie miesięczne wynagrodzenie wynosiło 5.879,68 zł.

Sąd Okręgowy uznał, że zgodnie z art. 29a ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (jednolity tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 ze zm.) w związku z art. 100 ustawy z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta (Dz.U. Nr 113, poz. 984 ze zm.), stosunek pracy powoda nie wygasł automatycznie w dniu wyborów, tj. 10 listopada 2002 r., a nastąpiło to dopiero z chwilą złożenia ślubowania przez nowego wójta, czyli w dniu 19 listopada 2002 r. Sąd pierwszej instancji uznał, że powodowi nie przysługuje prawo do odprawy rentowej, bowiem przejście na emeryturę lub rentę powinno nastąpić równocześnie z rozwiązaniem z tej przyczyny stosunku pracy. Zdaniem Sądu, konieczne jest, aby między uzyskaniem świadczenia emerytalnego lub rentowego a rozwiązaniem stosunku pracy istniał ścisły związek czasowy. Taka sytuacja nie wystąpiła, gdyż powód najpierw zaprzestał pracy w urzędzie, a dopiero w późniejszym czasie nastąpiło nabycie uprawnień emerytalno-rentowych. Powód osiągnął wymagany przepisami prawa wiek emerytalny dopiero w dniu 5 marca 2003 r., a więc blisko 4 miesiące po wygaśnięciu mandatu wójta.

Sąd Apelacyjny w Łodzi wyrokiem z dnia 24 września 2003 r. [...] zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji i zasądził na rzecz powoda kwotę 35.190 zł tytułem odprawy emerytalnej. Sąd drugiej instancji stwierdził, że zgodnie z art. 21 ust. 1 ustawy o pracownikach samorządowych, pracownikom przysługuje jednorazowa odprawa przy przechodzeniu na rentę inwalidzką lub emeryturę. Przepis ten odsyła do odpowiedniego stosowania art. 28 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 86, poz. 953 ze zm.), zgodnie z którym urzędnikowi państwowemu przechodzącemu na emeryturę lub rentę inwalidzką przysługuje jednorazowa odprawa uzależniona od stażu pracy (po 20 latach pracy w urzędach w wysokości 6-miesięcznego wynagrodzenia). Sąd Apelacyjny uznał, że art. 28 ustawy o pracownikach urzędów państwowych nie określa momentu przejścia na emeryturę ani też nie uzależnia prawa do odprawy od ustania stosunku pracy. Jest to uregulowanie odmienne od art. 92¹ § 1 k.p., który przyznaje prawo do odprawy pracownikowi spełniającemu warunki uprawniające do renty inwa-

ludzkiej lub emerytury, którego stosunek ustał w związku z przejściem na rentę lub emeryturę. Z zestawienia tych przepisów wynika, że uregulowanie sytuacji pracowników urzędów państwowych oraz pracowników samorządowych jest korzystniejsze od regulacji zawartej w art. 92¹ k.p. Sąd drugiej instancji uznał za wadliwe stanowisko Sądu Okręgowego, że dla nabycia uprawnień do odprawy emerytalnej przez powoda konieczne było ściśle powiązanie przejścia na emeryturę z ustaniem stosunku pracy.

Kasację od tego wyroku wniosła strona pozwana, zarzucając naruszenie art. 21 ust. 1 ustawy o pracownikach samorządowych oraz art. 28 ust. 1 i 3 ustawy o pracownikach urzędów państwowych przez przyjęcie, że byłemu wójtowi, którego „kadencja wygasła” z dniem wyboru nowego wójta przysługuje odprawa emerytalna, chociaż wiek emerytalny uzyskał dopiero po upływie trzech miesięcy od daty wygaśnięcia stosunku pracy. Strona pozwana uważa, że art. 28 ustawy o pracownikach urzędów państwowych wyraźnie stanowi, iż odprawa przysługuje urzędnikowi przechodzącemu na emeryturę lub rentę. W dniu przejścia na emeryturę powód nie był już jednak urzędnikiem. Zdaniem strony pozwanej, przejściem na emeryturę jest „zamiana statusu pracownika na status wyłącznie emeryta”. Następuje ona „zawsze i tylko przez rozwiązanie stosunku pracy”. Pracownikowi samorządowemu przysługuje jednorazowa odprawa przy przechodzeniu na emeryturę. Trudno mówić o związku rozwiązania stosunku pracy powoda z jego przejściem na emeryturę skoro wygaśnięcie stosunku pracy nastąpiło z mocy prawa na skutek upływu kadencji, a kilka miesięcy później powód przeszedł na emeryturę w związku z nabyciem uprawnień emerytalnych. „Pracownik z wyboru” kończy zatrudnienie na skutek upływu kadencji i nie przechodzi na emeryturę bo nie jest pracownikiem „przechodzącym na emeryturę”, a tylko pracownikiem, którego stosunek pracy zakończył się z mocy prawa. Przepisy płacowe w stosunku do osób pełniących funkcje publiczne powinny być interpretowane w sposób dosłowny, a nie rozszerzający. Chodzi bowiem o wynagrodzenie wypłacane ze środków, do których mają zastosowanie przepisy o finansach publicznych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 21 ust. 1 ustawy o pracownikach samorządowych, pracownikom samorządowym przysługuje jednorazowa odprawa przy przechodzeniu na rentę inwalidzką lub emeryturę. Stosuje się wówczas odpowiednio art. 28 ust. 1 ustawy o

pracownikach urzędów państwowych. Według tego przepisu, urzędnikowi państwowemu przechodzącemu na emeryturę lub rentę inwalidzką przysługuje jednorazowa odprawa w wysokości zależnej od stażu pracy w urzędach. W wykładni utrwalonej w orzecznictwie przyjmuje się, że urzędnikowi państwowemu przechodzącemu na emeryturę przysługuje jednorazowa odprawa, także w przypadku wygaśnięcia stosunku pracy (wyrok z dnia 16 listopada 2001 r., I PKN 670/00, OSNP 2003 nr 19, poz. 465; por. też wyrok z dnia 28 lipca 1999 r., I PKN 174/99, OSNAPiUS 2000 nr 21, poz. 786). Utrwalony jest też pogląd, że pracownik samorządowy nabywa prawo do odprawy pieniężnej przy przechodzeniu na emeryturę (art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 22 marca 1990 r. o pracownikach samorządowych w związku z art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych), co znaczy, że do nabycia tego prawa wystarczające jest przejście na emeryturę pozostające w związku czasowym z ustaniem zatrudnienia (wyrok z dnia 9 stycznia 2001 r., I PKN 172/00, OSNAPiUS 2002 nr 16, poz. 380). Przejściem na emeryturę jest zamiana statusu pracownika lub pracownika-emeryta na status wyłącznie emeryta. Następuje ono zawsze i tylko przez rozwiązanie (wygaśnięcie) stosunku pracy. Dopóki bowiem trwa stosunek pracy, osoba pobierająca emeryturę nie przestaje być pracownikiem. Odprawa przewidziana w art. 28 ustawy o pracownikach urzędów państwowych przysługuje więc także, gdy rozwiązanie stosunku pracy nastąpiło w związku z przejściem pracownika na emeryturę, choćby ją wcześniej pobierał (wyrok z dnia 6 czerwca 2000 r., I PKN 700/99, OSNAPiUS 2001 nr 15, poz. 486; OSP 2001 nr 12, poz. 173 z głosem J. Wratnego; por. też wyrok z dnia 13 kwietnia 1999 r., I PKN 654/98, OSNAPiUS 2000 nr 13, poz. 502). Przesłankami nabycia prawa do odprawy emerytalnej przez urzędnika państwowego (pracownika samorządowego) jest więc ustanie (rozwiązanie, wygaśnięcie) stosunku pracy i pozostające z nim w związku czasowym uzyskanie „statusu emeryta”. Powstaje jednak problem prawny, czy można uznać za „przechodzącego na emeryturę” pracownika samorządowego, który w dacie ustania stosunku pracy nie osiągnął jeszcze wieku emerytalnego, a więc nie spełniał warunku nabycia prawa do emerytury, a wiek ten osiągnął w czasie pobierania zasiłku chorobowego po rozwiązaniu stosunku pracy. Jak wyżej wskazano, odprawa emerytalna przysługuje bowiem „urzędnikowi państwowemu przechodzącemu na emeryturę”.

W dotychczasowym orzecznictwie, co do podobnego problemu, wypowiedziano pogląd, że odprawa emerytalna z art. 28 ust. 1 ustawy o pracownikach urzę-

dów państwowych przysługuje również pracownikowi, który prawo do emerytury nabył w okresie pobierania świadczenia pieniężnego określonego w art. 13¹ tej ustawy w związku z wygaśnięciem stosunku pracy (wyrok z dnia 26 listopada 2002 r., I PKN 656/01, OSNP 2004 nr 11, poz. 189). W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Najwyższy przyjął, że świadczenie pieniężne z art. 13¹ ustawy o pracownikach urzędów państwowych ma, podobnie jak zasiłek chorobowy, charakter substytutu wynagrodzenia za pracę za okres wypowiedzenia i z tego wywiódł, że osiągnięcie wieku emerytalnego w czasie pobierania tego świadczenia i uzyskanie prawa do emerytury, jest „przejściem na emeryturę” w rozumieniu art. 28 ust. 1 ustawy o pracownikach urzędów państwowych. Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę tego poglądu nie podziela, w każdym razie co do pobierania zasiłku chorobowego po ustaniu stosunku pracy. Z pewnością taki zasiłek nie jest „substytutem wynagrodzenia za pracę za okres wypowiedzenia”. Inne są przesłanki tego świadczenia i inna jego funkcja. Podkreślenia wymaga, że we wskazanym wyroku z dnia 26 listopada 2002 r. odwołano się do wykładni przyjętej w innym orzeczeniu, a mianowicie w wyroku z dnia 30 marca 1994 r., I PRN 10/94 (OSNAPIUS 1994 nr 1, poz. 12), według którego na podstawie art. 28 ust. 1 ustawy o pracownikach urzędów państwowych, pracownik nabywa prawo do odprawy emerytalnej także wtedy, gdy złożył wniosek o przejście na emeryturę w czasie nieprzerwanego pobierania zasiłku chorobowego po ustaniu stosunku pracy, a prawo do emerytury nabył bezpośrednio po wyczerpaniu okresu zasiłkowego. Wyrok ten zapadł jednak w innej sytuacji faktycznej, gdyż dotyczył złożenia wniosku o emeryturę w czasie pobierania zasiłku chorobowego po rozwiązaniu stosunku pracy, ale przesłanka osiągnięcia wieku emerytalnego była spełniona wcześniej.

W utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że pracownikowi samorządowemu zatrudnionemu w ramach stosunku pracy z wyboru, który w czasie trwania zatrudnienia stał się niezdolny do pracy z powodu choroby i pobierał zasiłek chorobowy, a bezpośrednio potem przeszedł na rentę inwalidzką, przysługuje prawo do jednorazowej odprawy na podstawie art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 22 marca 1990 r. o pracownikach samorządowych w związku z art. 28 ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (wyrok z dnia 20 czerwca 2001 r., I PKN 477/00, OSNP 2003 nr 10, poz. 241; por. też wyrok z dnia 17 lutego 1998 r., I PKN 528/97, OSNAPIUS 1999 nr 2, poz. 55; uchwała z dnia 4 czerwca 1991 r., I PZP 17/91, OSNCP 1992 nr 3, poz. 37; uchwała z dnia 7 stycznia 2000 r., III ZP

18/99, OSNAPiUS 2000 nr 24, poz. 888). Zwrócić jednak należy uwagę na istotne różnice w stanach faktycznych i prawnych względem rozpatrywanej sprawy. Wskazane orzeczenia dotyczą bowiem odprawy rentowej (a nie emerytalnej) i wynika z nich jednoznacznie, że przesłanki nabycia prawa do renty inwalidzkiej (z tytułu niezdolności do pracy) były w nich spełnione przed rozwiązaniem stosunku pracy. Pracownik stał się bowiem niezdolny do pracy w czasie zatrudnienia, a tylko ze względu na pobieranie zasiłku chorobowego po rozwiązaniu stosunku pracy nie dochodziło do wypłaty renty. Zasadne było w tej sytuacji uznanie, że „przejście na rentę” nastąpiło w wyniku rozwiązania stosunku pracy. Podobnej wykładni nie można jednak przyjąć względem sytuacji, w której w momencie rozwiązania stosunku pracy pracownik nie spełnia warunku nabycia prawa do emerytury w postaci osiągnięcia odpowiedniego wieku. W takim stanie pobieranie zasiłku chorobowego nie ma żadnego związku z nabyciem prawa do emerytury, które następuje wprawdzie w pewnym związku czasowym z rozwiązaniem stosunku pracy, ale jest to związek całkowicie przypadkowy. Taki przypadkowy związek czasowy między ustaniem stosunku pracy, a nabyciem prawa do emerytury nie może być potraktowany jako „przejście na emeryturę” w rozumieniu art. 28 ust. 1 ustawy o pracownikach urzędów państwowych. Podobny pogląd (wprawdzie dotyczący innego stanu prawnego i dlatego inaczej uzasadniony) przedstawił Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 3 marca 1989 r., III PZP 7/89 (OSNCP 1990 nr 6, poz. 77), według której rozwiązanie umowy o pracę na mocy porozumienia stron przed osiągnięciem przez pracownika wieku emerytalnego nie jest rozwiązaniem stosunku pracy w związku z przejściem na emeryturę w zakresie uprawnień pracownika do odprawy emerytalnej.

Wobec powyższego, na podstawie art. 393¹⁵ § 1 k.p.c., należało zmienić skarżony wyrok i oddalić apelację powoda od wyroku Sądu pierwszej instancji.

=====